

Õiguskantsler

Raido Saar
Eesti Krüptoraha Liit
raidosaar@me.com

Teie 18.05.2022

Meie 05.07.2022 nr 6-1/220770/2203648

Audiitorkontrolli kohustuse täitmise tähtaeg

Austatud Raido Saar

Palusite õiguskantsleril kontrollida [rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse](#) (RahaPTS) § 70 lõike 3² punkti 8 ning §-de 72³ ja 118³ põhiseaduspärasust. Teie hinnangul ei ole virtuaalvääringu teenuse osutajatel võimalik audiitorkontrolli kohustust tähtajaks täita. Leidsite, et ettevõtjatele ei ole jäetud seadusemuudatusega kohanemiseks piisavalt aega.

Riigikogu peab isikutele uusi nõudeid seades arvestama, mis tähtajaks on mõistliku pingutusega võimalik neid nõudeid täita. Olemasoleva teabe põhjal ei saa väita, et Riigikogu määras liialt lühikese kohanemisaja, mistõttu virtuaalvääringu teenuse osutajatel polnud võimalik endale mõistliku pingutusega audiitorit leida.

Abstraktselt hinnates ei ole RahaPTS § 70 lõike 3² punkt 8 ega §-d 72³ ja 118³ põhiseadusega vastuolus.

Uued nõuded virtuaalvääringu teenuse pakkujatele

1. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja tegevusluba taotledes peab ettevõtja esitama nii majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses kui ka RahaPTS § 70 lõikes 3 loetletud andmed, mille hulgas on ka taotleja audiitorettevõtja ja siseaudiitori andmed, mis sisaldavad isiku nime, elu- või asukohta, isikukoodi või selle puudumise korral sünniaega ja sünnikohta või registrikoodi (RahaPTS § 70 lg 3² p 8).

2. RahaPTS §-s 72³ on täpsustatud, et virtuaalvääringu teenuse pakkuja raamatupidamise aastaaruande audiitorkontroll on kohustuslik ning peab vastama kindlatele tingimustele.

3. RahaPTS § 118³ on uute nõuete kehtestamise rakendussäte, mille kohaselt tuleb RahaPTS-i alusel tegevusloa saanud virtuaalvääringu teenuse pakkujal viia oma tegevus ja dokumendid kehtestatud nõuetega kooskõla hiljemalt 2022. aasta 15. juuniks. Seadusemuudatused (sh audiitorkontrolli nõuded) jõustusid tänavu 15. märtsil. Niisiis on küsimus selles, kas virtuaalvääringu pakkujatel on võimalik RahaPTS-is ettenähtud tähtaja jooksul leida audiitor, et ta saaks täita audiitorkontrolli kohustust.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Audiitorit puudutavate nõuete järgimise võimalused

4. Rahapesu Andmebüroo andmete põhjal võib öelda, et suurel osal ettevõtetest õnnestus seaduses sätestatud kuupäevaks (15.06.2022) leida pädev audiitorettevõtja. 87 virtuaalvääringu teenuse pakkujat olid 21. juuniks 2022 audiitorettevõtjaga juba lepingu sõlminud või saanud nõusoleku lepingu sõlmimiseks, 37 teenusepakkujat pidas läbirääkimisi audiitori leidmiseks. 120 virtuaalvääringu teenuse pakkujat oli selleks ajaks sõlminud lepingu või saanud nõusoleku lepingu sõlmimiseks ka siseaudiitoriga.

Virtuaalvääringu teenuse pakkujad olid esitanud Rahapesu Andmebüroole enda tegevusloa muutmiseks andmed 27 audiitorettevõtja ning 25 siseaudiitori kohta.

5. Üksnes sellest, et kõik virtuaalvääringu teenuse pakkujad (31.12.2021 oli tegevusluba 381 ettevõtjal) ei ole veel audiitori kohta andmeid esitanud, ei saa järeldada, et selles valdkonnas ei jätku pädevaid audiitoreid. RahaPTS-i muudatustega kehtestati veel mitu muud nõuet, sealhulgas nõuded ettevõtte asukohale ja tegevuskohale ning juhatuse liikmetele ja kontaktisikule. Mõned teenusepakkujad ei tegutse Eestis või on nende seos Eestiga äärmiselt nõrk. Rahandusministeeriumilt saadud andmete järgi on viis kuuendikku teenusepakkujatest Eestiga seotud ainult ühe inimese kaudu (teised inimesed ei resideeru Eestis ega ole Eesti kodanikud), kolm neljandikku ettevõtjatest on seotud mõne äriühingu teenuse pakkujaga, kaks kolmandikku teenusepakkujatest on registreeritud vaid neljale aadressile Eestis. Nende teenusepakkujate seas on hulk passiivseid ettevõtteid (nn riulifirmad). Niisiis võib neil teenusepakkujatel olla keeruline tõendada oma seotust Eestiga ning osa teenusepakkujatest võib loobuda dokumentide ja andmete esitamisest ka sel põhjusel.

6. Avaldusele lisatud kümne audiitorettevõtja/audiitori keeldumisest ei saa järeldada, et Eestis pole piisavalt audiitoreid, kes selles valdkonnas teenust osutavad. Audiitorkogu selgitas õiguskantsleri nõunikule, et audiitorettevõtjad kaaluvad kliente valides mitmeid asjaolusid. Muu hulgas hinnatakse ka seda, milliseks võib kujuneda koostöö kliendi omanike ja juhtkonnaga, ning kliendi tegelike kasusaajate, omanike, juhtkonna ja võtmeisikute tausta. Audiitorid on RahaPTS-i nõuete täitmisel kohustatud isikud ning kuna virtuaalvääringute valdkond on kõrge riskiga valdkond, on vaja audiitoril seda arvestada oma riskiisu määratlemisel ja hoolsusmeetmete kohaldamisel.

7. Ka mõnest valdkonna spetsiifikast ajendatud keeldumisest (avaldusele lisatud neli) ei saa järeldada, et virtuaalvääringute valdkonnas tegutsevaid audiitoreid pole võimalik leida. Audiitorkogu selgituste kohaselt on audiitorettevõtjad spetsialiseerunud. See tähendab, et sugugi kõik audiitorettevõtjad ei osuta teenuseid näiteks finantsvaldkonna ettevõtetele või infotehnoloogiaettevõtetele, kui konkreetsetes valdkonnas on vaja põhjalikumaid teadmisi või võimalust kaasata töövõttu eriteadmistega ekspert.

8. Väitsite veel, et kuna seadusega sätestatud tähtajaks (15.06.2022) ei olnud võimalik audiitorkontrolli kokkulepet sõlmida, ei saa ettevõtteid täita seadusega pandud kohustust esitada audiitori arvamus Rahapesu Andmebüroole hiljemalt 01.01.2023. Ühe tähtaja järgimata jätmise põhjal ei saa järeldada, et selle tõttu pole võimalik kinni pidada ka teisest tähtajast. Kui ka audiitorettevõtja leidmine võtab rohkem aega, ei välista see omavahendite kontrolli tegemist seadusega määratud tähtpäevaks. Välistatud ei ole ka see, et esialgu valitud audiitor hiljem teise vastu vahetatakse.

9. Omavahendite kontroll eeldab eelkõige arvestusalaseid finantsteadmisi, mitte IT-alaseid teadmisi. Vandeaudiitor hindab bilansipäeva seisuga omavahendite nõuete täitmist. Rahapesu Andmebüroo koostab praegu omavahendite hindamise kohta juhendit. Omavahendeid kontrollitakse aasta teises pooles, kui audiitorid on vähem hõivatud ning juba on tehtud või tehakse audiitorite pädevuse parandamiseks vajalikke koolitusi ja infopäevi. Seadusemuudatus võeti vastu 23.02.2022, avaldati 12.03.2022 ning audiitori arvamus omavahendite kohta tuleb esitada hiljemalt 01.01.2023. Seega jäeti ettevõtjatele omavahendite audiitorkontrolli puudutava muudatusega kohanemiseks üle üheksa kuu. Sellist tähtaega ei ole põhjust pidada põhiseadusvastaselt lühikeseks.

10. Kui aga siiski mõnel juhul peaks selguma, et ettevõtjal polnud võimalik temast mitteolenevatel asjaoludel tähtajaks nõudeid täita ning see toob kaasa kahjuliku tagajärje (nt tegevusluba tunnistatakse kehtetuks, määratakse rahaträhv), on tal võimalik enda õiguste kaitseks pöörduda kohtusse. Kohtult võib taotleda kohaldatud õigusnormi põhiseadusvastaseks tunnistamist ning kohaldamata jätmist.

11. Teie kinnitusel (avalduse punkt 10) on audiitorid vestluses virtuaalvääringu teenuse pakkujatega öelnud, et nad on nõus töövõttu kaaluma, kui ollakse kindlad selles, et virtuaalvääringu teenuse pakkuja tegevusluba pikendatakse või talle tegevusluba antakse. Kui audiitor eespool toodud põhjustel kahtleb lepingu sõlmimises, võib sõlmida ka lepingu, mis jõustub tingimusel, et teenusepakkuja saab tegevusloa või tema tegevusloa kehtivusaega pikendatakse.

Tänan Teid pöördumise eest.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristi Lahesoo 693 8409
Kristi.Lahesoo@oiguskantsler.ee

Karolin Soo 693 8410
Karolin.Soo@oiguskantsler.ee